

27.1 Oorzaken van teloorgang van vele vroegere beschavingen

Er is onderzoek gedaan naar de redenen waarom oude beschavingen ten onder gingen. Archeologische methoden werd de laatste decennia sterk uitgebreid via diverse wetenschapstakken die elkaar vinden en aanvullen om informatie uit microscopische gegevens als de inhoud van vb. een maag, of een kom te analyseren en zo regio's van herkomst, gebruik en periodes tot 1 verhaal te reconstrueren. Vooral DNA onderzoek gaf veel inzicht in migraties en zelfs eetgewoonten. (Denk maar aan lactosetolerantie.)

Er is een opvallende eensgezindheid te vinden bij o.m. David Montgomery (Dirt: The Erosion of Civilizations), Jared Diamond (How Societies Choose to Fail or Survive) en David Graeber en David Wengrow (The Dawn of Everything).

De geschiedenis van de mensheid is veel gevarieerder en wispelturiger dan de nogal rechtlijnige visie zoals de Westerse Blanke Man die geboekstaafd had: Homo sapiens vertrekt uit Afrika, koloniseert gaandeweg de wereld, vindt de landbouw uit en verspreid die. En dit is dan het begin van de moderne beschaving.

Meerdere mensachtigen hebben hun genen en vaardigheden aan ons doorgegeven. De landbouw werd op verschillende tijdstippen en plaatsen uitgevonden. Men ging er op meerdere manieren mee om, al dan niet in combinatie met jagen en verzamelen.

Nieuw Guinea is 1 van de 9 onafhankelijke centra in de wereld waar wilde planten al 7.000 jaar geleden zijn veredeld tot landbouwgewassen. Op andere plaatsen leende het regionale aanbod van flora zicht tot domesticatie van taro, yamwortel, suikerriet, zoete aardappel...

Diverse culturen kenden een bloeiperiode, vaak met hoge toppen, soms met machtige heersers. Denk aan Egypte, Maya's, Vikings. En vele minder of zelfs quasi onbekende beschavingen. Geen enkele bleef overeind, en van de meeste bleef er weinig meer dan wat puzzelstukjes over.

Een vaak weerkerend gegeven is dat diverse oude beschavingen ten onder gingen door bodemuitputting waarna droogte, erosie, overstroming, een storm of oorlog de genadeslag gaven. Het is niet moeilijk een parallel te zien met onze huidige situatie. Uitputtende monocultuur en diversiteitsarme weilanden, klimaatopwarming... We leerden niets uit de Dust Bowl of uit onze echte geschiedenis.

Het kappen van veel te veel bomen deden we in de oudheid al. Beuk en eik sneuvelden voor houtskool, nodig om ijzererts te smelten of te smeden. Cipressen (op Cyprus, Romeinen) en eiken (hier) gingen voor de bijl om vloten van machtige schepen te bouwen.

♪ Misschien is het verleden onze toekomst. En omgekeerd. ♪

“De activiteiten waarmee culturen in het verleden zichzelf hebben ondermijnd door hun milieu te vernietigen vallen uiteen in 8 categorieën, waarvan het relatieve belang van geval tot geval verschilt: ontbossing en habitatvernietiging, bodemproblemen (erosie, verzilting en verlies van bodemvruchtbaarheid), problemen bij het waterbeheer, overbejaging, overbevissing, gevolgen van geïntroduceerde soorten op inheemse flora en fauna, toename van de menselijke bevolking en toenemende druk op de leefomgeving per hoofd van de bevolking.” Jared Diamond, en hij vult dit ook nog aan:

“De milieuproblemen waarmee we nu geconfronteerd worden zijn dezelfde... enkele nieuwe: de door de mens veroorzaakte klimaatverandering, accumulatie van giftige chemische stoffen in het milieu, energietekorten en de volledige consumptie door de mens van het fotosynthetisch vermogen van de aarde.”

Gift van katoenteelt verpest zelfs voedsel op omliggende velden. Katoen maakt winst, buren hebben verlies. PFAS, microplastics, glyfosaat komen overal voor. We hebben iedere uithoek van de wereld inclusief de lucht die we inademen, vergiftigd.

Diamond vond ook wel een positief voorbeeld. De Tikopiërs bewoonden een klein eiland ... gedwongen om in vrijwel alles zelfvoorzienend te worden, maar ze beheerden hun hulpbronnen zo goed en reguleerden hun bevolking zo zorgvuldig dat hun eiland na 3.000 jaar .. nog steeds productief is.

Hoe gingen culturen om met hun dreigende einde?

Enkele patronen lijken voortdurend terug te komen. Men bleef gewoon zolang mogelijk verder doen in het bestaande patroon.

Pas als het grootste deel van de bevolking uitgestorven was, trokken kleine groepen weg om elders te proberen een nieuwe gemeenschap op te zetten, of op te gaan in een bestaande, andere beschaving. Religieuze en politieke leiders weigerden veranderingen in (hun) situatie. Als oogsten bleven mislukken ondanks zelfs mensenoffers, werden productie noch maatschappelijke structuur veranderd, maar werden er gewoon nog meer offers gevraagd. Zie ik nu (2022) een gelijkenis met: we moeten nog méér energie gebruiken, blijven investeren, produceren en consumeren? Terug steenkool verbranden, geen fossiele brandstofstop, overbebouwing, pleidooi voor oude kernenergie...?

Wat zou er binnen 1.000 of 2.000 jaar nog van onze beschaving te vinden zijn...? Ik maak me geen illusies, en heb daar vrede mee. Overal experimenteren mensen en groepjes met andere samenlevingsvormen. Een aantal daarvan kunnen zeker apocalypsachtige catastrofes counteren. Wie de juiste keuze maakt, is niet te voorspellen. Maar het leven op aarde, en zelfs de mensheid zal nog niet samen met onze ‘beschaving’ ten onder gaan. 't Overleven is al begonnen 😊

♪ *Apen schamen zich ervoor dat ze van de mens zouden afstammen. HL*

♪ *Een boek heeft alleen waarde als het door iemand gelezen wordt. HL*

♪ *Missaal: de mooiste paling. Erno Sourbron*